HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בנבי גוואי. ונהוגה עמיה שרא: **כמופלא ממך.** כמובדל ומופרש ממך שלא רצה הקב"ה גלות לך: **לאומוז רשע.** לנשוא פנים ויועץ לעון נקיט היא לשומר על עצמו ולא עלי: **רגלי החיות.** עובדי פרסותיהן: **קרסולי.** לסמוליות[ה] שקורין קנילי"ש בלע"ז: **שוק.** הוא עצם הנמכר עם [ט] הרגל: **רכובי.** הוא עצם הירך שמחוץ לשוק: **ירך.** הוא עצם הקוליית שתקוע בשתנים: **לחצי פרקים.** לחצי פרשיות שבה: **שלבו דוחק.** ושינו מיקל את לחצו: **חיכא דאמרי והוא שלבו דוחק בקרנו.** תרתי בעינן: **ספרי סופרי.** כגון מעשה המרכבה וספר יצירה ומעשה בראשית והיא בריית: **יועץ וחכם חרשים ונבון לחש.** לקמן[ו] מפרש להו: **לא קשאי.** לא זקנתי ובינתו לבו דוחק: **מעשה המרכבה.** ומעשה בראשית הן: **בכשהוא של עולם.** סתמו של עולם כמו ויהי בכשבת (חולין דף נג.): **בהדי כבדי דלחמתא למה לך** (ברכות דף י.). ממני יגלו כבודין (מכות דף כג.): **מגיהא עד ויאמר אלי בן אדם.** כבר מינו עד ויאמר אלי בן אדם עמוד על רגליך: **הן הן מעשה המרכבה.** אם עד כאן שיתפה הרבה שיתפה שאני מקרות אלו שהן ואלו כעין החמשל וגו'[ז] כמרכבה הקשת וגו'[ח] [י] אם שהקפידו עליהם מכמיס מלדורשם הן מדברין בגלוית שכינה ומרכבה: **מיהיבי גרסינן.** ולא גרסינן ומי הוי מעשה המרכבה עד הכא: **עד ואלא.** כעין החמשל ולא הוא בכלל: **עד החמשל.** עד התיבה הזו והיא בכלל לילדם: **עד ואלא מגמר גמרינן.** כלומר הכי קאמר עד היכן מעשה מרכבה שנתנו לדרוש עד ואלא לו עד החמשל ומשם עד ויאמר הן הן מעשה מרכבה שהקפידו עליהן מכמיס: **נגנו ספר יחזקאל.** שיש בסופו דברים בקרבנות שסותרין דברי תורה: **גרסי שמן.** להלילך: **והיה מבין מחשמל.** לדרוש מהו: **בן בנו של נמרוד הרשע.** לאו דוקא שהרי כותי ילד את נמרוד ולא מציינו אותו רשע מזרע כותי אלא על שם מעשיו שלמך גם הוא בשנער [יא]: **שבעים שנה.** לאו משום שלא היה קשיש יותר שהרי לא ומחוג מימות שנמריך שלמך למפלתו גדי שליחות שלח בלחמן למחקיהו מלינו שהיה סופר בניהו ומשם זכה למלכות כלמשכתן בתגדות אלך (סנהדרין דף נו.). אלא אורחא דקאמרת איסך **ורגלי החיות בנגד בולם.** יש מגיהין בקדושתא איסך הקליר וחיות אשר הנה מרוצעות לכשא כף רגל ממש מאות ומשש עשרה ומחקיס הוי"ו ואומריס כי כן עולה לפי משנון שבכלן למנין ז' רקיעים[י] ומ' אומרים הוא ט"ו פעמים מ"ם והיינו מנין ישראל ס"ר פ"מ וי"ה לשמנה[כ] שכן עולה ט"ו פעמים כך ומיהו בתוס שמקוהו איסך דכריו ע"פ הירושלמי דהכא ס"ר לוי מארך ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה אמר ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' [כ] (נח) שמוקה גדול מזה רגל אחד [ל] כמנין ישראל"ה רמה כמה [מ] גבוה מעולמו כו' משמע כמנין איסך ת"ק ט"ו וכן היה דרכו שבכמה מקומות היה מניח שיעת הש"ס שלנו כדי לאחוז [ס] שיעת הש"ס ירושלמי שהוא היה תנא והוא היה ר"ל פ' בתרי החיות הקדש[ג] רגלי החיות בנגד כולם קרסולי החיות בנגד כולן שוקי החיות בנגד כולן רכובי החיות בנגד כולן ירכי החיות בנגד כולן גופי החיות בנגד כולן צוארי החיות בנגד כולן ראשי החיות בנגד כולן קרני החיות בנגד כולן למעלה מהן כסא כבוד רגלי כסא הכבוד בנגד כולן כסא הכבוד בנגד כולן מלך אל חי וקים רם ונשא שוכן עליהם ואתה אמרת אעלה על במתי עב אדמה לעליון אך אל שאול תורד אל ירכתי בור: ולא במרכבה ביחיד: תני רבי חייא [א]אבל מוסרין לו ראשי פרקים אמר רבי זירא אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב ב"ד ולכל מי שלבו דואג בקרבו איכא דאמרי והוא שלבו דואג בקרבו אמר רבי אמי אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו חמשה דברים [ד]שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש א] ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים שנאמר [ה]לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום א"ל רבי יוחנן לרבי אלעזר תא אגמרך במעשה המרכבה א"ל לא קשאי כי קש נח נפשיה דרבי יוחנן א"ל ר' אסי תא ואגמרך במעשה מרכבה א"ל אי זכאי גמירתא מר' יוחנן רבך רב יוסף הוה גמיר מעשה המרכבה סבי דפומבדיתא הוו תנו במעשה בראשית אמרו ליה ליגמור לן מר מעשה מרכבה אמר להו אגמרון לי מעשה בראשית [ו] בתר דאגמרון אמרו ליה ליגמרון מר במעשה מרכבה אמר להו תנינא בהו [ו]דשב וחלב תחת לשונך [ז]דברים המתוקין מדבש וחלב יהו תחת לשונך ר' אבהו אמר מהכא [ז]כבשים ללבושך [ז] דברים שהן כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך אמרו ליה תנינן בהו עד [ח]ויאמר אלי בן אדם אמר להו הן הן מעשה המרכבה מיתיבי עד היכן מעשה המרכבה רבי אומר עד [ט]וארא [ט] בתרא ר' יצחק אומר עד החשמל עד וארא מגמרינן מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים איכא דאמרי עד וארא מסרינן ראשי פרקים מכאן ואילך אם הוא חכם מבין מדעתו אין אי לא לא ומי דרשינן בחשמל והא ההוא ינוקא דדרש בחשמל [ו] ונפקא נורא ואכלתיה שאני ינוקא דלאו מטי זימניה אמר רב יהודה ברם [ז]זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו אלמלא הוא ננגז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו ת"ר מעשה בתינוק אחד שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל ושרפתו וביקשו לגנוז ספר יחזקאל [ו ב] אמר להם חנניה בן חזקיה אם זה חכם [ח] הכל חכמים הן מאי חשמל אמר רב יהודה

חיות

[ב]בבתי גואי הא בבתי בראי ואמר רב אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות דכתיב [1]ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא עד כאן יש לך רשות לדבר שכן כתוב בספר בן סירא במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהורשית התבונן אין לך עסק בנסתרות התבונן בשלשה דברים אלו כבוד מי עומד וכבוד מי רואה וכבוד מי שומע כבוד מי עומד זה הקב"ה שנאמר [2]אעלה על במתי עב אדמה לעליון יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של נמרוד הרשע [3] שהמריד [ג] כל העולם כולו עליו במלכותו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה שנאמר [3]ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה והלא מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה ובין כל רקיע ורקיע למעלה מהן חיות הקדש [ג] רגלי החיות בנגד כולם קרסולי החיות בנגד כולן שוקי החיות בנגד כולן רכובי החיות בנגד כולן ירכי החיות בנגד כולן גופי החיות בנגד כולן צוארי החיות בנגד כולן ראשי החיות בנגד כולן קרני החיות בנגד כולן למעלה מהן כסא כבוד רגלי כסא הכבוד בנגד כולן מלך אל חי וקים רם ונשא שוכן בשחקי מעונה: **אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים.** היה קשה להר"ר מנחמן מיפוט ליה לעובד כוכבים העוסק בתורה מייב מיתה כדאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) עובד כוכבים העוסק בתורה מייב מיתה והמלמדו עובר בלפני עור לא תתן מכשול וכי תימא [מ] גז' מצות לילהו מייב מיתה [ס] והא מצות לית למוקרס להם ופקעה לן מהאי קרא אבר יעשה מותם המדם ומי אמרינן [יקרא יח] כהן ולוי לא נתנה מלא מדם אלמפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה וכו' וי"ל דהכא מיירי אפילו היכא דלימא עובד כוכבים אחר ברוגה לגלמדו לליכא לפני עור כדאמרינן בע"ז (דף ו:) המושיט כוס יין לגוי עובר בלפני עור והכי מילי דקאי אחרי דנהרא שבגלגו נתינתו אי אפשר להכיאו אלא אבל אי לא אפשר להכיאו אלא עובד כוכבים ומשמש בתורה וכו' אבל אי לא אפשר להכיאו אלא עובד כוכבים ומשמש אחר רוגה לגלמדו לליכא לפני עור מקום שאין מכל מקום אסור משום מגיד דברו לעקב וכו' (תהלים קמז) [ע] : מיחות

[ג] א מיי' פ"ג מהלכות יסודי התורה הלכה יב ופ"ד שם הלכה יח:

[ד] ב ג מיי' פ"ג שם הלכה יב:

גליון הש"ס

תום' ד"ה ורגלי וכו' שיעת הירושלמי שהוא היה תנא. נ"ל ו"ש שהוא היה תנא כן הוא בגמ"ש בפ"ב דבכורות:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים. נ"ב עיין ש"ב בגמ' שבא בקופוסו ותלק בגמ' מיס מיס פימן י"ד טעם למה הממיעו הפוסקים זה: **ב]** שם ת"ל מנעי' שם זה תכס הכל תכסיס הן. נ"ב נ"ל שם זה הקטן תכס כל הקטנים מכמיס לגנזיהו אין למוס כדאמרינן לעיל שמי יעקב הלא מטו אזמנ עכ"ל מהכת"ש בפ"ש:

לעזי רש"י

קביליי"א [קיבל"א]. קרסול.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

רבינו חננאל

אחד עומד העולם וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם זה שאמר ר"ל ז' רקיעין הן. וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון. ערבות. וכל אחד ואחד פירש מה הן משמשין. אלו כולן קבלה הן הל"מ. וקראי אסמכתא בעלמא הן. ואינם מדרשות. שאינם דברים הנאמרים מן הדעת כלל. אלא דברי קבלה הן. והערבות שהוא רקיע שביעי יש בו צדקה ומשפט. גנזי חיים גנזי שלום גנזי ברכה ונשמת הצדיקי' ונשמות העתידות להבראות. ושל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים. וכולהו קראי צדק ומשפט שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך. גנזי חיים שנאמר כי עמך מקור חיים. גנזי שלום שנאמר ויקרא לו ה' שלום. גנזי ברכה שנא' ישא ברכה מאת ה'. נשמתן של צדיקים שנא' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך. רוחות ונשמות העתידי' להבראו' שנא' כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. וטל שעתיד להחיות בו מתים שנאמר גשם נדבות תניף אלהים וגו'. ולמעלה אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת וכסא הכבוד ומלך רם ונשא שוכן עליהם. שנאמר סולו לרוכב בערבות ביה שמו. וחשוך וערפל מקיפין אותו מבחוץ שנאמר ישת חשך סתרו וגו' ומבפנים אור שנאמר ונהורא עמיה שריה. עד כאן יש לך רשות לדבר מיכן ואילך אסור. כתוב בספר בן סירא במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהורשיתה התבונן אין לך עסק בנסתרות והדברים שנאמר מהלך ת"ק שנה דברי קבלה הן. הלא תראה שהן מועתקין מפי ריב"ז שהיה בימי הבית ולא נשאר לו דבר קטן ולא דבר גדול. אלא הכל קיבל בקבלה מרבו ומפורש בו דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא. ואין הדברים הללו באין משיקול הדעת ואין צריך להסתכל בהן שהמסתכל בהן בא בטירוף דעת שאי אפשר לומר יש שם מקום חלל מופנה ואף לא מלא שהכל מתחתיו הן שכשם שאין כח לומר כי קודם יצירת העולם היה חלל או מקום מלא או ריקם אלא אחר שנברא העולם נבראו שמים וארץ ואין ידוע מה למעלה ומה למטה ולפיכך מנעו רבותינו להסתכל מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור. ויש בגבורתו של הקב"ה לעשות כמה נח נפשיה דרבי יוחנן ואמר ליה רבי אסי תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל לא קשאי כלומר איני בן חמשים שנה כד מעשה מרכבה כו' וקי"ל כלישנא בתרא עד וארא ועד חשמל מסרינן ראשי פרקין כדאמרן מיכן ואילך לא מסרינן אלא אם היה חכם מבין מדעתו מאי חשמל אמר רב יהודה חיות אש מללות במתניתא תנא חש מל כלומר ב' מלות

[ה] חולי ל"ל והוא שלא מהמ לנו גם כו':

---

[1] יחזקאל א כב. [2] ישעיהו יד יד. [3] תהלים צ י. [ג] שה"ש ה יא. [ד] משלי כג כו. [ה] ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר אתך: יחזקאל ב א. [ו] ואארא בעין חשמל במראה מתניו ולמעלה ומלמטה במראה מתניו ולמטה ראיתי כמראה אש ונגה לו סביב: יחזקאל א כז

הגהות הב"ח

(א) גמ' שהמריד את כל העולם: (ב) שם ורגלי החיות וכו' וקרסולי וכו' ושוקי וכו' ורכובי וכו' וירכי וכו' וגופי וכו' וצווארי וכו' וראשי וכו' וקרני וכו' ולמעלה מהן כסא כבוד ורגלי וכו' וכסא הכבוד כנגד כולן ולמעלה מהן מלך: (ג) שם מעשה בראשית אגמרוה מתר לתגמרו' תמרו: (ד) שם כבשים ללבושך אל תקרי כבשים אלא כבושים דברים שהן כבושו: (ה) שם רבי תומר עד ואלא בעין חשמל בתמ': (ו) שם ונפיק נורא מחשמל ואכלתיה שמי יונוק דלא מטי זימניה דלאו אורח ארעא דדריש תמר רב יהודה אמר רב כרם יכול שלא יהא שמלמד וכו' מה עשה עליה לעלייה והעלו לו לשם שלם מאות: (ז) שם תמר להם (תנויה בן חזקיה) תמ"מ וי"ב ס"א רשב"ג: (ח) שם אם אם זה תכס כולם תכמים: (ט) רש"י ד"ה שוק הוא עצם הנמכר עם הראש סמ"ד: (י) ד"ה הן הן וכו' סה הם שהקפידו: (כ) תוס' ד"ה ורגלי וכו' לסימנא שיש בו ט"ו פעמים ת"ק ומיהו נמנס מתקוהו: (ל) בא"ד לתא כמה הוא נגוה למעלה מעולמו וכו' כמנין שיסד מ"ק רט"ו וכן וכו' ופיינן ודרשן וימיו היו מקדשין. נ"ב ביוקמ"ל רכה פרכה כ' כד דמך ר"ש בר שמעון היה דורו קורא עליו מי זאת עולה כו' מטו מכל אתקה דהוה קרי ותני ופיינן ודרשן ואמרה מזה נפסוק מי זאת עולה גרם קרוכך: (מ) ד"ה תן מוסרין וכו' וכי תימא הכא גז' מצות לית למוקרס להם ולפקע ליה לגמרי מתר לתגמרו' תמרו: (ס) שם והא מצות לית למוקרס להם ולפקע ליה לגמרי מתר לתגמרו' תמרו: (ע) שם מגיד דברו לעקב וכו' (תהלים קמז) מגיהא עד ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר אתך: יחזקאל ב א